

In literaire dialoog met een kortverhaal

HOE KAN IK SPREKEN OVER EN (CREATIEF) SCHRIJVEN VANUIT EEN KORTVERHAAL STIMULEREN?

Over de auteur

KAAT DE STROOPER

is leraar Nederlands aan het Guldensporencollege Campus Kaai 3 in Kortrijk.

Hoe kan ik mijn leerlingen met plezier met elkaar leren spreken over de interpretatie van een literaire tekst? Hoe krijg ik hen zover om de link te leggen met hun leven en de maatschappij waarin ze leven? Hoe krijg ik mijn leerlingen aanvullend zinvol en creatief aan het schrijven? Hoe kan ik dat creatieve ook een reflecterend karakter geven? Veel vragen die me al even bezighouden.

Kaat De Strooper

In mijn zoektocht naar boeiende insteken voor mijn literatuurlessen stootte ik toevallig op het boek *Leerlingen en literatuur. Hoe vaardige lezers vormen?* van Elke D'hoker (zie ook verderop in dit nummer). Het is een boeiende en kritische verkenning van wetenschappelijk onderzoek naar dit thema en mondt uit in heel wat didactische tips en linken om literair lezen te stimuleren, gebaseerd op het principe van het dialogisch onderwijs. Praten over verhalen en boeken stimuleert - en hoe!

In het laatste deel had D'hoker het onder meer over het werken met kortverhalen in de taalles. De leerlingen gaan in vijf stappen de uitdaging aan om zelf tot inzichten te komen rond een verhaal, door

in gesprek te gaan met de tekst, met elkaar en met literair-maatschappelijke informatie. Hun ervaringen monden uit in een schrijfopdracht.

OM HET EVEN

Het verhaal Om het even van Annelies Verbeke (uit *Treinen en kamers*, De Geus, 2021) bood genoeg uitdaging om met mijn vijfdejaars Humane Wetenschappen rond aan de slag te gaan. Je kunt het online lezen, maar ik verkoos voor mijn leerlingen een versie op papier. Het verhaal is geïnspireerd door *Frankenstein* van Mary Shelley en laat in volwaardige Artificial Intelligence-stijl een robot mét emoties aan het woord.

ZICH VRAGEN LEREN STELLEN

Zonder info vooraf liet ik hen het verhaal lezen. Ik vroeg hen om vragen te noteren die bij hen opkwamen: vragen over dingen die je niet begrijpt, vragen die je je stelt uit nieuwsgierigheid en vragen die je wil stellen uit ergernis. Ik haalde hiervoor inspiratie uit het boek van Elke D'hoker. De leerlingen vonden het erg moeilijk om zich bewust te zijn van en te reflecteren op de dingen die nog onduidelijk waren, maar de vragen kwamen wel los na wat aanmoediging van mijn kant. Zo stopte ik het leesmoment bijvoorbeeld enkele keren om hen er expliciet toe aan te zetten vragen te bedenken.

DE CRUCIALE VRAAG

Voor de tweede stap kregen ze de opdracht om de genoteerde vragen in duo's te beantwoorden. Moeilijke woorden konden ze samen via de woordstrategieën aanpakken. Het was verrassend om te zien hoe zij in gesprek gingen rond het verhaal en fragmenten herlezen om tot een antwoord te komen.

Uiteindelijk noteerde elke leerling na deze ronde één vraag op een post-it: een zogenaamde 'cruciale vraag' die belangrijk zou kunnen zijn om het verhaal te begrijpen. Ik clusterde die vragen, waarna we met de hele klas op zoek gingen naar antwoorden (stap 3). Let wel: ik gaf de antwoorden niet, ze moesten er zelf uit raken. En dat lukte! Het was boeiend om te zien hoe er geredeneerd werd, hoe de tekst erbij werd gehaald om hun 'gelijk' te bewijzen en hoe de leerlingen tot een consensus kwamen.

EXPERTEN

Vervolgens (stap 4) gingen we uitzoomen. Verschillende expertengroepjes gingen op zoek naar info over de auteur, het genre van het kortverhaal (*en hoe herken je dit hier?*), de stijl (*hoe past die ook bij het personage?*), recensies, Frankenstein (*wat is de link tussen beide verhalen?*) en AI (*wat kan een robot? is dit geloofwaardig?*).

Hun antwoorden moesten ze dan linken aan het verhaal: wat is de meerwaarde van deze info om het verhaal te begrijpen? Elke expert deelde zijn kennis in nieuwe groepen, en iedereen moest noteren. Niet elke vraag bleek daarbij even zinvol. Afhankelijk van het verhaal zelf, is het belangrijk om daar waar nodig in bij te sturen.

SCHRIJFOPDRACHT

En de laatste stap (stap 5) werd dan een schrijfpodracht in duo's. Ik gaf de keuze tussen 5 opdrachten, waarvoor ik me op

het boek van D'hoker (p. 175) baseerde:

1. Schrijf een persoonlijke reflectie over je leesproces: heb je een antwoord op je cruciale vraag gevonden? Is je interpretatie tijdens de les veranderd?
2. Ontwerp met de info die je opdeed in de gesprekken en via de experts een leeswijzer die toekomstige lezers begeleidt bij het lezen van dit verhaal.
3. Herschrijf 3 stukken van het verhaal vanuit een ander perspectief. Kies voor verschillende (literaire) genres, bijvoorbeeld een gedicht, een liedje, een scène uit een film, een stripverhaal, een krantenartikel, een rouwbericht, een dagboekfragment ...
4. Vergelijk het kortverhaal met een ander kunstwerk dat een vergelijkbare thematiek behandelt: bijvoorbeeld een lied, een film, een stripverhaal, ...
5. Beschrijf wat deze thematiek met jou doet als mens: welke positieve en negatieve dingen uit het verhaal laten je doordenken over deze realiteit?

Eén groep koos voor vraag 1, drie groepen voor vraag 3, eentje voor vraag 4 en maar liefst vijf groepen voor vraag 5. De oorspronkelijke opdracht 3 heb ik aangepast en dat bleek een goede zet te zijn. De eerste versie (herschrijf fragmenten vanuit een ander perspectief) bleek namelijk iets minder uitdagend.

Ten slotte printte ik hun teksten en liet ik hen elkaars werken (naamloos) per 4 evalueren in 3 fasen:

- Fase 1:
 1. Welke tekst kan me als lezer het meest boeien? (publieksgericht)
 2. Welke tekst is inhoudelijk het sterkst? Waarom? (boodschap)
 3. Welke tekst is het duidelijkst? Waarom? (boodschap)
 4. Welke tekst is het best geschreven? Waarom? (medium)
- Fase 2: Welke criteria kunnen een rol spelen om dit soort tekst beter te maken?
- Fase 3: Noteer op elke kopie jullie bevindingen: Ik geef een pluim voor... en deze ingrepen zouden je tekst beter maken: ...

REFLECTIE

De schrijfpodrachten had ik vooraf te weinig doordacht, heb ik ervaren. Toch moet ik zeggen dat de leerlingen actief en geïnteresseerd aan de slag gingen. Maar door de variatie aan tekstsoorten was het moeilijk om een 'lijn' te trekken in mijn begeleiding en vooral de evaluatie.

Ik was aangenaam verrast door de vrij ongewone opdracht om schriftelijk te reflecteren op hun leeservaring (in vraag 1). Dat zou ik nooit aangedurfd hebben, terwijl een groepje leerlingen dit toch wel op een heel volwassen manier heeft aangepakt.

In de toekomst zou ik me misschien beperken tot de derde opdracht. Ik zag hoe leerlingen met plezier op zoek gingen naar een andere emotie, een andere kijk en daarnaast ook speelden met andere stijlen. Ze experimenteerden spontaan met verschillende genres: ze herschreven een fragment vanuit een ander perspectief, ze creëerden een kwaliteitsvol gedicht en een krantenartikel, een scène werd een stripverhaal of een filmscript (zie de voorbeelden verderop). In de toekomst zou ik hen bewuster op zoek laten gaan naar de eigenheden van de genres. Wat gebeurt er als je bijvoorbeeld een tweet schrijft, een mail, een liedje, een stripverhaal, een filmscenario, of een Whatsappberichtje met emoji's? Zo leren ze stil te staan bij de vraag hoe verschillende tekstsoorten niet alleen stilistisch anders zijn, maar hoe een stijlverandering een andere soort van publiek kan aanspreken. Nu liet ik hen dit slechts 'spelenderwijs' uitproberen.

Ten slotte wil ik nog toevoegen dat deze dialogische aanpak zeker bruikbaar is in alle jaren en studierichtingen. Vertrek alleen van een passend kortverhaal dat voldoende uitdaging biedt om op zoek te gaan naar een interpretatie. Het was alvast een leerrijke ervaring, die doet uitkijken naar meer!

Dit maakten enkele leerlingen bij de creatieve herschrijfopdracht:

Met dank aan Salomé Quparadze, Mounia Kassimi, Pauline Verhelle, Hodan Faraah Jamaa en Roxanna Rezay

Krantenartikel

Arbeidsongeval of expliciete moord?

Op maandag 7 januari '23 werd Mario Edina (34) dood aangetroffen op het eigendom van de software engineer Frank Hoffman in Zulte. Het onderzoek over wat er precies is gebeurd is nog steeds aan de gang. Op dit moment lijkt de situatie te wijzen op een arbeidsongeval.

Volgens de inspecteurs kan het arbeidsongeval ook wijzen op een moord. Dit omdat Mario zijn collega, Hassan Said (36), ner-

(Verteld door Hassan)

Voor de zoveelste dag word ik wakker met het gemis van haar. Ik heb de douche al in weken niet aangeraakt en mijn kamer is een stort. In mijn ooghoek zie ik Delicieux uit het raam kijken en tsjirpen. Sinds dat ze weg is kan ik niet meer genieten van de gewone dingen, want alles doet me denken aan haar. 'Hou op!' roep ik van uit mijn bed maar het getsjirp blijft aanhouden, dus roep ik een tweede maal 'Hou op met dat lawaai!'. Boter, suiker, ... alle geuren doen me denken aan haar. Mijn buik begint te grommelen want heb in weken niet meer deftig gegeten. De stilte in mijn kamer wordt onderbroken door de deur die zeer langzaam opengaat. Delicieux lijkt op de persoon die ik vroeger was, voor alles. Hij doet me te veel denken aan haar. 'Zet het daar maar' zeg ik, hiermee hoop ik dat hij zo snel mogelijk de ruimte zal verlaten, en de gedachte van haar mijn hoofd zal verlaten. Ik geef hem een koude, stille blik want lachen kan ik niet meer sinds ze weg is. Dit heeft vrij weinig nut want expressie aflezen kan Delicieux toch niet. Stilaan vat ik terug de slaap tot een hand zachtjes mijn haarlijn streelt. Ik voel de woede door mijn lichaam stromen en neem zonder nadenken zijn pols vast. Ik duw hem ver van mijn weg. Omdat hij het is. Iemand als hem. Niet de vrouw waar ik jarenlang van heb gehouden en zal blijven van houden.

gens meer te vinden is. Volgens de baas van het bedrijf Dakgroep Naessens was het gepland dat de twee samen reparaties zouden doen aan het dak van meneer Hoffman.

Volgens de autopsie lijkt het dat Mario met opzet van het dak werd geduwd en dus niet per ongeluk van het dak viel. Verder onderzoek zal uitsluiten wat er precies gebeurd is. Veel sterkte aan de nabestaanden van Mario Edina.

Een stripverhaal

Script voor
film of theater

Ze had hotelkamers schoongemaakt zonder een moment te vergeten dat ze een in romantica gespecialiseerde ingenieur was, een ingenieur met arts en diploma op de knop toe.

MARIO
Verlaat mijn kamer en ga mijn huis uit!
DELICIEUX
Maar Mario!

MARIO GOOIT DE DEUR DICHT

DELICIEUX ZIT OP DE STRAATTRAND

MARYAM ZIET DE SITUATIE GEBEUREN OM DE HOEK EN
LOOPT NAAR HEM TOE.

MARYAM (FLUISTEREND)

Delicieux!

DELICIEUX

(Verbaasd) Wa- Wat? M-maryam?

MARYAM

Delicieux blijf rustig. Ik kan het uitleggen.

DELICIEUX

Hoe is dit mogelijk!

MARYAM KOMT BIJ HEM ZITTEN

MARYAM

Ik heb niet veel tijd.

Ontmoet me op het dak voor je werk om 6:00.

DELICIEUX

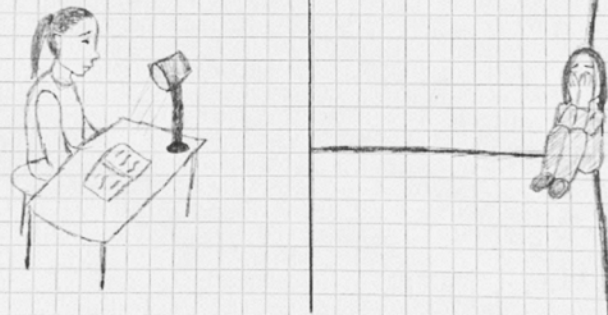
Maar Maryam, h-hoe kan dit ik dacht dat je-

MARYAM

Doe het gewoon! Ik moet vertrekken.

MARYAM VERDWIJNT IN HET NIETS EN LAAT DELICIEUX
VERBAASD STAAN

5 jaar geleden

Hoewel ze vijf jaar geleden opnieuw was begonnen aan de nodige studies die tot de nodige gehomologeerde bewijzen van haar onvermoede begaafdheid konden leiden, had ze er gauw de brui aan gegeven.